

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0824U001743

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 01-05-2024

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Слободян Назарій Васильович

2. Nazariy Slobodian

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 035

Назва наукової спеціальності: Філологія

Галузь / галузі знань: гуманітарні науки

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: 035 Філологія

Дата захисту: 30-05-2024

Спеціальність за освітою: Філологія

Місце роботи здобувача: Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

Код за ЄДРПОУ: 02125544

Місцезнаходження: вул. М. Кривоноса, буд. 2, Тернопіль, Тернопільський р-н., 46027, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): 5531

Повне найменування юридичної особи: Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

Код за ЄДРПОУ: 02125544

Місцезнаходження: вул. М. Кривоноса, буд. 2, Тернопіль, Тернопільський р-н., 46027, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

Код за ЄДРПОУ: 02125544

Місцезнаходження: вул. М. Кривоноса, буд. 2, Тернопіль, Тернопільський р-н., 46027, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 17, 17.71, 17.71.07.17

Тема дисертації:

1. Рецепція Німеччини в усних автобіографічних наративах українців
2. Reception of Germany in oral autobiographical narratives of Ukrainians

Реферат:

1. У роботі розглядається, якими, на думку сучасних українців, постають німецька земля й німецький етнос, що для наших сучасників є уособленням «німецькості». Найповніше це можна виявити, проаналізувавши усні наративи, розказані в меморатній конвенції. Для цього у роботі застосовані методологічні підходи, вироблені в рамках фольклористики, структурної наратології та імагології. Емпіричну базу дослідження становлять 161 структуроване наративне інтерв'ю, більшість з яких були записані та розшифровані впродовж останніх трьох років автором дисертації. Загальний обсяг розшифрованих матеріалів налічує близько 800 сторінок. У першому розділі «Усна народна проза про Німеччину: історіографічний та методологічний аспекти дослідження» здійснено аналіз напрацювань у сфері сучасних гуманітарних наук, для яких плідним підходом у вирішенні широкого спектру проблемних питань стала наратологія. Зазначено, що завдяки своїй універсальності усна оповідь стала об'єктом дослідження низки соціально-гуманітарних дисциплін, як-от:

історія, психологія, лінгвістика, фольклористика тощо. Здійснено аналіз фіксації та дослідження фольклору про Німеччину в період Першої і Другої світових війн, післявоєнного і сучасного періоду. Якщо у 20-х роках минулого століття лише окреслювалися методика збору й опрацювання матеріалу, у 40 – 50 роках з'являються окремі дослідження про досвід контактів із німцями за часів Другої світової війни та про фольклор українців, вивезених на чужину, то в останні десятиріччя з'являється низка цікавих публікацій, у яких вивчаються наративи про досвід остарбайтерів, в'язнів концтаборів, переселенців тощо. Історії людей, насильно депортованих до Німеччини, привертають увагу як усних істориків, так і фольклористів. Окреслено методику фіксації та інтерпретації автобіографічної прози. Завдяки застосуванню методу структурованого нарративного інтерв'ю, що передбачає фіксацію інформації на цифрові носії, а потім розшифрування (транскрибування) згідно з вимогами зберігати лексичні, граматичні та синтаксичні особливості мовлення оповідача, вдалося записати і використати в дослідженні автобіографічні оповіді респондентів, життя яких так чи інакше пов'язане з темою Німеччини. У другому розділі «Структурні особливості усних автобіографічних нарративів про Німеччину» досліджено синтактику оповідей. Визначено типи фабул, що їх використовують наші оповідачі. Для нарративів про перебування в Німеччині (сучасний досвід трудової міграції, навчання, туризм, а також досвід остарбайтерів) властиво використання фабули про «далеку землю» та людей, які їх населяють. Тут важливим є протиставлення ми/вони. Розповіді про досвід контакту з «німцями» в період Другої світової війни будується за такими моделями: невинуваті очікування про «німців-ворогів», які демонструють гуманне ставлення до місцевого населення, історії про чудовий порятунок, історії-протиставлення шляхетності німецьких солдатів і дикунства та жорстокості радянського «воїна-визволителя». Сюжет «німецьких» нарративів проаналізовано з погляду темпу розповіді (за Ж. Женеттом). З'ясовано, що типовими сценами, які найдетальніше омовлюються, є опис Німеччини, її природи, краси німецьких міст і містечок, типових рис представників німецького народу, їх відмінності від українців. У вигляді сцен зображаються такі епізоди, як перше перебування в Німеччині, перша зустріч з німцями, їхня допомога, показ різноманітних культурних практик, які їх з українцями різнять. Релевантними для семантики автобіографічної оповіді про Німеччину є лише розгорнуті епізоди, адже важливі події потребують детального переказування. Деякі події переказуються стисло, у вигляді резюме. Паузи у згаданих нарративах можуть бути нарративними, дескриптивними та медитативними і містять додаткову інформацію, що суголосна змісту основної розповіді. Наративна фігура еліпсису є найскладнішою для трактування, адже вона пов'язана з неомовленим. Щодо гомодієгезису та гетеродієгезису у досліджуваних нарративах, то наш матеріал представлений переважно гомодієгетичними нарративами у розповідях про сучасну Німеччину та гетеродієгетичними нарративами у розповідях про досвід Другої світової війни. Серед особливостей презентації нарації зазначимо відмінність чоловічого/жіночого тексту, використання мовленнєвих форм, типових для фольклорної розповіді. Розділ третій «Образно-символічна парадигма автобіографічних оповідей» присвячений дослідженню образу «німця» як «чужого / іншого», який є однією з найбільш виразних етико-естетичних домінант. Якщо конотація «чужого» в усній народній творчості сприймається через ознаку «негативного», то в досліджуваних нами нарративах простежується переважно ідеалізований образ «німця» і німецької землі. Російсько-українська війна актуалізувала протиставлення хорошого німця і поганого росіянина, що відобразилось у нашому матеріалі. Амбівалентним є образ німецького солдата у нарративах про досвід Другої світової війни. Досліджено функціонування мотиву про «далекі землі».

2. The paper examines in what way the German land and the German ethnic group appear according to modern Ukrainians, what is the embodiment of “Germanness” for our contemporaries. This can be found most fully by analyzing the oral narratives told in the memorate convention. Thus, methodological approaches developed within the framework of folklore studies, structural narratology and imagology are used in the research paper. The empirical basis of the research is 161 narrative-structured interviews, most of which were recorded and transcribed over the past three years by the author. The total volume of deciphered materials is about 800 pages. The first chapter, titled “Oral folk prose about Germany: historiographical and methodological aspects of the study”, examines the research conducted in the field of modern humanities, where narratology has become a fruitful approach in solving a wide range of problematic issues. It is noted that due to its universality, the oral

narrative has become the research object in a number of social and humanitarian disciplines, such as history, psychology, linguistics, folklore studies, etc. An analysis of the fixation and research of folklore about Germany during the First and Second World Wars, post-war and modern period was carried out. If in the 1920s only the methods of collecting and processing material were outlined, in the 1940s and 1950s separate studies about the experience of contacts with Germans during the Second World War and about the folklore of Ukrainians taken abroad appeared, then in the last decades a number of interesting publications studying the narratives about the experience of star workers, concentration camp prisoners, immigrants, etc. emerged. Stories of people forcibly deported to Germany attract the attention of both oral historians and folklorists. The method of recording and interpreting autobiographical prose is outlined. Thanks to the application of the structured narrative interview method, involving recording information on digital media, and then deciphering (transcribing) in accordance with the requirements to preserve the lexical, grammatical and syntactic features of the narrator's speech, it was possible to record and use in the further study the autobiographical respondents' stories of life which is somehow related to Germany. In the second chapter, "Structural features of oral autobiographical narratives about Germany", the syntax of the stories is investigated. The types of plots used by our storytellers are defined. Narratives about staying in Germany (contemporary experience of labor migration, education, tourism, as well as the experience of Ostarbeiter) are characterized by the use of fables about "distant lands" and the people inhabiting them. The opposition we/them is important here. Stories about the experience of contact with the Germans during the Second World War are built according to the following models: unjustified expectations about enemy Germans who demonstrate a humane attitude towards the local population, stories about miraculous salvation, stories contrasting the nobility of German soldiers with the savagery and cruelty of the Soviet "warrior-liberators". The plot of "German" narratives is analyzed from the point of view of the pace of the story (according to J. Genette). It was found that the typical scenes covered in the most detail are the description of Germany, its nature, the beauty of German cities and towns, the typical features of representatives of the German people, their differences from Ukrainians. In the form of scenes, such episodes as the first stay in Germany, the first meeting with the Germans, their help, and the display of various cultural practices that distinguish them from Ukrainians are displayed. Only extended episodes are relevant for the semantics of an autobiographical narrative about Germany, because important events require a detailed storytelling. Some events are recounted succinctly, in the form of a summary. Pauses in the mentioned texts can be narrative, descriptive and meditative containing additional information consistent with the content of the main story. The narrative figure of ellipsis is the most difficult to interpret, because it is connected with the unpronounced. Regarding homodiegesis and heterodiegesis in the studied narratives, the material is represented mainly by homodiegetic narratives in stories about modern Germany and heterodiegetic narratives in stories about the experience of the Second World War. Among the features of the narration presentation, we emphasize the difference between the male/female text, the use of speech forms typical for folklore narration.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- Слободян, Н., 2022. Структурні та семантичні особливості оповідей про Німеччину та німців (на матеріалі нарративних інтерв'ю). Народознавчі зошити. 2 (164), с. 391–400.

- Слободян, Н., 2022. Образ «Чужого» в усних наративах про Німеччину. Мова. Література. Фольклор. 2, с. 117–123.
- Слободян, Н., 2023. Мотив «далекої землі» в усних оповідях українських емігрантів про Німеччину. Закарпатські філологічні студії. 30, с. 309–314.

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПВ:

Впровадження результатів дисертації: Впровадження не планується

Зв'язок з науковими темами:

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Лабашук Оксана Василівна
2. Oksana V. Labashchuk

Кваліфікація: д.філол.н., професор, 10.01.07

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

Код за ЄДРПОУ: 02125544

Місцезнаходження: вул. М. Кривоноса, буд. 2, Тернопіль, Тернопільський р-н., 46027, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Наумовська Олеся Владиславівна
2. Olesia V. Naumovska

Кваліфікація: к. філол. н., доц., 10.01.07

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-9290-7843

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Код за ЄДРПОУ: 02070944

Місцезнаходження: вул. Володимирська, буд. 60, Київ, 01033, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Коваль-Фучило Ірина Мирославівна

2. Iryna M. Koval-Fuchylo

Кваліфікація: к. філол. н., 10.01.07

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-4048-9114

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського Національної академії наук України

Код за ЄДРПОУ: 05417006

Місцезнаходження: вул. Грушевського, буд. 4, Київ, 01001, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія наук України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Кузьменко Оксана Мирославівна

2. Oksana M. Kuzmenko

Кваліфікація: д. філол. н., старший науковий співробітник, 10.01.07

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-0512-6388

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Інститут народознавства Національної академії наук України

Код за ЄДРПОУ: 03534469

Місцезнаходження: проспект Свободи, буд. 15, Львів, 79000, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія наук України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Вільчинська Тетяна Пилипівна

2. Tetiana P. Vilchynska

Кваліфікація: д.філол.н., професор, 10.02.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-4881-6132

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

Код за ЄДРПОУ: 02125544

Місцезнаходження: вул. М. Кривоноса, буд. 2, Тернопіль, Тернопільський р-н., 46027, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Косович Ольга Василівна

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Косович Ольга Василівна

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Любінецька Марія Ігорівна

Реєстратор

УкрІНТЕІ

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна